

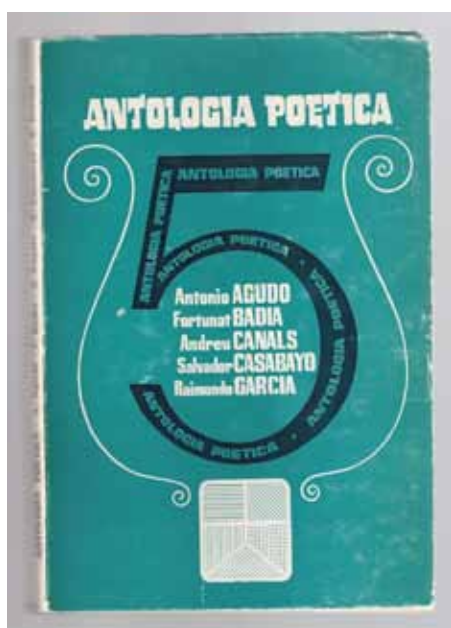
L'amic Andreu Canals

Carles Montpart Tura

Tal i com informava el número del mes de març de latortugaavui, el passat 10 de febrer tenia lloc a la Biblioteca de Caldes l'acte de presentació de l'Any Canals, commemoració que comprendrà tota una sèrie d'actes i publicacions que es duran a terme en els propers mesos amb motiu del 10è aniversari de la mort de l'escriptor i activista calderí Andreu Canals. Arran de la meva coneixença personal de l'Andreu, vaig publicar al Setmanari Montbui (núm. 1.353, IIIa Època, Any XXIX, de 13-7-2007) l'article que teniu a continuació, en què evocava la feina que vam dur a terme amb relació a la recopilació de refranys i frases fetes que l'Andreu havia anat acumulant al llarg de molts anys. Rellegir-lo m'ha dut al record les nostres trobades i la gratitud que sempre he sentit per haver-lo pogut conèixer.

Una mateixa passió: la llengua

Ens separaven molts anys, però puc dir que amb l'Andreu (així, amb l'article, amb la mateixa proximitat amb què tractem un amic de veritat o un familiar) vaig establir una amistat i un respecte profunds. Ens unia la passió per la llengua i és per això que un dia em va voler ensenyar un petit tresor que havia anar acumulant al llarg de molts anys. Es tractava d'una extensíssima recopilació de refranys, frases fetes, sentències i proverbis de tota mena. S'hi havia passat hores i hores recopilant-los, classificant-los, copiant-los —a mà, és clar— una i altra vegada en quartilles i desant-los pulcrament ordenats en sobres de color marró. Em deia que, després de la poesia, que en el camp de les lletres era la seva primera passió, aquell conjunt de locucions, frases fetes i refranys era l'ocupació que més el satisfia. Hi veia l'essència, l'ànima, de la llengua i tenia la voluntat de fer-ne un recull el més exhaustiu possible.

L'Andreu era conscient, però, que es tractava d'un material més difícil de publicar que els poemes o els articles

que ell mateix s'editava, tant per la seva extensió i el seu cost com perquè li semblava que calia abans de fer-ho revisar la pertinència de cada frase, de cada locució. És així com va pensar en mi. Ens coneixíem de feia molts anys, de la ja llunyana època del meu pas pel Setmanari Montbui. Sempre m'havia encoratjat a escriure i, a tots els que vam formar part del Consell de Redacció d'aquell temps, tothora ens havia estimulat amb els seus consells, sempre ponderats, però també fermes quan es tractava de defensar la llibertat d'escriure el que a nosaltres ens semblava de justícia.

També crec que em tenia una consideració especial arran de la meua ressenya de la primera *Antologia poètica* que, juntament amb altres poetes locals, l'Andreu havia publicat l'any 1980, i d'altres articles que jo havia escrit de temàtica cultural o lingüística. Uns anys després, el 1989, em va demanar que li escrivís el pròleg del nou llibre que estava preparant, *Vida i afeccions del nostre poble*. Sabia, a més, que em dedicava

Andreu Canals

a la docència de la llengua catalana i li semblava, doncs, que jo li podia donar un cop de mà. El repte em va semblar molt estimulante, i és així que al llarg d'uns quants anys, especialment els estius, ens vam anar trobant a casa seva per revisar tot el material que havia anat acumulant.

Refrans, locucions i frases fetes

El primer que li vaig suggerir va ser de centrar-nos de moment en les frases fetes, i de traspasar les seves quartilles plenes de llistes a petites fitxes, una per a cada frase. D'aquesta manera era molt més fàcil consultar-les i incorporar-hi noves entrades. A això hi vam dedicar moltes hores. Primer jo passava la frase a la fitxa, en revisava la pertinència i tots els elements formals a través de la consulta en diverses fonts bibliogràfiques i, finalment, n'assajava una definició. Quan ens tornàvem a veure, repassàvem la forma de la frase, jo li llegia la definició i ell hi donava el vistiplau. Algun cop ens encallàvem en aquest punt, perquè li semblava que la definició que jo havia fet no s'ajustava a l'ús exacte de la frase tal i com ell l'havia utilitzada sempre. Aquest era el moment més enriquidor — especialment per a mi — de tot el procés. Jo li demanava que fes servir la frase feta en un context col·loquial simulat i d'aquí en sorgia sempre una definició més ajustada. Quan li llegia una definició i li semblava exacta, recordo perfectament que la seva expressió afirmativa era "De primera!", amb un entusiasme i una lluiror als ulls que no podré oblidar mai.

Recordo amb especial emoció aquestes sessions de treball a casa seva. Ens trucàvem per quedar entesos i quan jo arribava sempre estava a punt. A sobre la taula, indefectiblement, el diari *AVUI* del dia, el diccionari Fabra —que consultava amb autèntica devoció— i les quartilles o les fitxes de la feina que ens ocupava. Abans de començar a treballar sempre tenia una paraula amable per a la meua família. Primer per als pares, als quals coneixia de feia moltíssims anys (el meu pare, per a ell, era "aquell vailet amb qui a l'era de batre ens va unir una fonda amistat", com li va escriure a la dedicatòria de la seva primera antologia poètica).

Més endavant, no faltava mai l'interès atent i sincer cap a la meua esposa i els meus fills, en aquells moments molt petits.

Bonhomia i entusiasme incansable

Molt sovint, i un cop començada la feina, les paraules ens duïen al terreny dels records, i era molt habitual que acabéssim parlant de la història de Caldes, de la seva participació a la Guerra Civil, de la mort del germà, de l'ambient de postguerra, i també de la situació política del moment actual. Totes aquestes converses per a mi van ser una autèntica escola de tolerància i de saviesa. L'Andreu, que va ser un home a qui el més semblant a un renec que li vaig sentir dir devia ser "col!" o "caram!", va representar durant aquests anys que vam treballar plegats un referent de bonhomia, d'amor als seus i als amics i d'estimació a la llengua i al país. Moltes vegades, un cop enllestit el que havíem decidit fer aquell dia,

l'Andreu em llegia algun poema nou o algun fragment de prosa que havia escrit feia poc. Me'n demanava l'opinió i me n'explicava l'origen o la finalitat, i sempre m'avançava el contingut del nou llibre que estava preparant, i que, puntualment, m'obsequiava amb una sincera dedicatòria. Recordo també la seva esposa, la Montserrat, sempre discreta i atent, que ens interrompia amb un petit refrigeri quan li semblava que feia massa estona que treballàvem sense parar.

El resultat d'aquestes trobades, que es van allargar durant uns quants anys, és un recull, no publicat, d'unes set mil frases fetes, cadascuna amb la seva definició. Una recopilació que superava, de llarg, el *Diccionari de locucions i frases fetes* publicat per Edicions 62 l'any 1984, que vam utilitzar i consultar profitosament. Les meues ocupacions van fer que, a partir d'un cert moment, no pogués dedicar a aquella tasca tot el temps que hauria calgut per acabar d'enllestir una feina que requeriria, si es volgués publicar, la informatització de tot el recull i la col·laboració d'alguna editorial especialitzada. Tant de bo algun dia es pogués fer. Pel que fa als refranys, els mil tres-cents que l'Andreu va incloure al seus *Monòlegs composts amb refranys* (1995), són només una petita mostra dels més de sis mil que va recopilar.

Darrerament no ens veiem tant, i aquesta col·laboració de fa anys ja era un record en les nostres últimes converses. Però l'Andreu (així, amb l'article, com l'Espinàs, a qui ell llegia diàriament i admirava), més enllà de la seva participació en tantes i tantes activitats calderines, com s'ha destacat amb justícia aquests dies, per a mi serà per sempre una persona lligada a la riquesa i a l'expressivitat de la llengua d'un país que estimava profundament.

